

In de vredesonderhandelingen worden door Israël steeds nieuwe eisen gesteld. Één ervan is de eis, dat de Palestijnen en andere betrokken landen Israël als "Joodse staat" erkennen. Waar komt dat vandaan? Welke impact heeft dat op het leven in Israël? Is die kwalificatie verenigbaar met de aanspraak van Israël om de "enige democratie in het Midden-Oosten" te zijn?

Het is duidelijk dat de aanspraak op democratie alleen besproken hoeft te worden in Israël in engere zin. In de bezette Palestijnse gebieden is een schrijnende rechteloosheid van de Palestijnse bevolking waar we al vaker over schreven. We komen er in het volgende artikel ook op terug. Volgens de strijder voor burgerrechten uit Zuid Afrika, bisschop Desmond Tutu, is de apartheid daar erger dan vroeger in zijn land. Maar hoe is het in Israël?

De vraag naar de relatie tussen Israël als zowel "Joodse" als "democratische staat" speelt al vanaf de oprichting. Het is een ingewikkelde spanning die de laatste decenia steeds problematischer wordt. Aan de ene kant is er vanaf het einde van de 19e eeuw de drang vanuit de zionistische beweging om een staat voor "het Joodse volk" te realiseren, hoewel de vraag steeds dringender wordt, wie daarmee eigenlijk bedoeld is. Aan de andere kant hebben de zionisten sterk geleund op het westen om dat doel te bereiken (o.a. via de overeenkomst van Balfour met Engeland in 1917), en dus zou de staat Israël ook bij de democratische traditie moeten aansluiten. Zo zijn enkele elementen ingevoerd die bij een democratische staat horen, zoals een bepaalde vrijheid van de pers, scheiding der machten en een parlementaire staatsvorm. De scheiding van staat en religie hoort daar ook bij, maar die is niet tot stand gekomen door de positie die het rabinaat in de staat inneemt. Die beheerst ook de rechtspraak en het bestuur op vele gebieden. Zo werd onlangs een moeder veroordeeld door een religieus gerecht, omdat zij weigerde haar zoontje te laten besnijden. Zij moet € 120.- betalen voor iedere dag dat zij dat niet uitvoert. Arabische Israëli's zijn verder van veel functies, o.a. bij de overheid, uitgesloten, en kunnen bijna niet aan land of huizen komen.

In een resolutie van 1948 formuleerde de VN het recht van twee volken op een eigen staat. Met name de westerse landen steunden de Joodse aanspraken, ook vanuit het gevoel iets schuldig te zijn na de Holocaust. Maar het blijft wel een wonderlijke manier van omgang met de begrippen "staat" en "volk". Het ging in Palestina niet om één of twee etnische volken zonder staat, maar om een natie met verschillende ethnische groeperingen, waaronder de Joodse immigranten die op dat moment 7% van de bevolking van Palestina uitmaakten. Deze wilden het land voor zichzelf hebben. De VN reserveerde voor hen 56% van het beste land. De grote meerderheid van de Palestijnen, Arabieren, Druzen, Bedoeïnen en Palestijnse Christenen, die daar al duizenden jaren woonden, moest met de rest genoegen nemen. Niet zo vreemd dus, dat die niet enthousiast waren over dat dictaat. Zij werden opgezadeld met de last

van de oorlog waar zij zelf geen deel aan hadden.

In de onderhandelingen met de buurlanden werd toen niet de eis gesteld, dat zij die kwalificatie als "Joodse staat" moesten overnemen. Ook in de jaren daarna werd die eis niet gesteld.

Nu veel Arabische landen Israël inmiddels als staat erkend hebben komt die eis daar bovenop. Het betekent o.a. dat van de Palestijnse president Mahmoud Abbas gevraagd wordt om ermee in te stemmen dat de Palestijns-Israëliëse bevolking voortaan als vreemdelingen in eigen land behandeld wordt. Dat is geen spookbeeld voor de toekomst, de realiteit gaat steeds meer in die richting. Israël weigert in de onderhandelingen het recht op terugkeer te erkennen van de 700.000 Palestijnen en hun nabestaanden, die in de oorlog van 1948 onteigend en verdreven werden. Aan de andere kant zegt de Wet op de Terugkeer in Israël, dat iedere etnische Jood (zoals door rabbi's gedefinieerd) in de hele wereld meteen volledige burgerrechten krijgt op het moment dat deze Israël betreedt. Rechten die de niet-Joodse Israëli's die er al duizenden jaren wonen, niet hebben. Deze onrechtvaardigheid is slechts één van de uitvloeisels van de kwalificatie "Joodse staat".

Ook in de onafhankelijkheidsverklaring van de staat Israël is die spanning terug te vinden. Er wordt aan de ene kant gesproken over Israël als staat voor het Joodse volk, aan de andere kant dat alle bevolkingsgroepen gelijkwaardige burgerrechten hebben, ongeacht ras, geloof of sekse. Dat laatste principe werd steeds meer vaarwel gezegd.

Israëli's bestaan niet

De discriminatie en segregatie wordt in rap tempo verscherpt. In de vorige Nieuwsbrief kwam de voortschrijdende segregatie in het onderwijs ter sprake. Omdat je eerst onderscheid moet maken om te kunnen discrimineren, mogen burgers van Israël zich helemaal niet meer Israëli noemen. Iedereen moet in zijn paspoort schrijven of hij Jood, Arabier of Druze is. Ook universiteiten eisen dat nieuwe studenten invullen waar hun ouders oorspronkelijk vandaan komen.

Er zijn Joodse Israëliërs die dat niet willen accepteren. Zij hebben zich verenigd in de organisatie Sikkuy: - www.sikkuy.org.il/english. Onlangs hebben 21 mensen een proefproces gehouden om in hun paspoort alleen de neutrale aanduiding : "Israeli" op te nemen. Die eis werd door het hooggerechtshof afgewezen. Initiator van deze acties is de 90-jarige Joodse professor en taalkundige Uzzi Ornan, die bij zijn inschrijving in 1948 de aanduiding "zonder geloof" in zijn paspoort liet opnemen. Volgens Ornan is iedereen Israëli die in Israël geboren is. Het gerecht deelt die mening niet. De erkenning van een gemeenschappelijk, niet op religie gebaseerd burgerschap zou de staat Israël in zijn grondvesten aantasten volgens hen.

Inderdaad, het zou een stap in de richting van meer democratie betekenen, en democratie is volgens Ornan onverenigbaar met onderscheiding op basis van religie of ras. Bovendien zijn dat heel onduidelijke kwalificaties, moest ook het gerechtshof toegeven.

De aanduiding in het paspoort is alleen een uiterlijke bevestiging van discriminatie die overal in de samenleving heerst. Ongeveer een kwart van de bevolking is niet Joods. Het gaat dan vooral om Palestijnse Arabieren, Druzen,

Bedoeïnen en een grote groep Palestijnse christenen. Volgens Ulrike Putz (4-10-2013) correspondentie van Der Spiegel, krijgen Arabische dorpen en steden minder geld en diensten, worden zij benadeeld bij planning van steden en sociale woningbouw, evenals bij de financiering en inrichting van scholen en infrastructuur. Deze achterstellingen waren een van de motieven voor de Intifada, de Opstand van 2000. Inmiddels wordt het er niet beter op.

Bedoeïnen

Er wordt veel geschreven over Arabische burgers van Israël en over de wantoestanden in de bezette gebieden. De Bedoeïnen in Israël krijgen veel minder aandacht in de media. Zij leven al duizenden jaren in deze regio. Nadat de staat Israël werd opgericht werden zij Israëlische staatsburgers. Hun positie is erg kwetsbaar. Een grote groep Bedoeïnen leeft van oudsher in dorpen in de Negev woestijn in het Zuiden, waar zij met hun vee rondtrekken. Inmiddels heeft de staat 2/3 van het land afgenomen en bestemd als militair gebied. De staat noemt hun dorpen "niet-erkende gemeenschappen". Dat betekent dat ze geen basisvoorzieningen krijgen, zoals riolering, stromend water, electriciteit, wegen, telefoonverbinding, gezondheidszorg, etc. Bouwvergunningen krijgen ze ook niet. Daardoor leven veel Bedoeïnen in tenten of geïmproviseerde woningen. De mensen die toch een stenen huis bouwden riskeren dat het vernietigd wordt, omdat ze geen toestemming krijgen. Ook in die streken breiden de Joodse nederzettingen zich uit, wat leidt tot spanningen, pesterijen en vernielingen. Zo werden in een Bedoeïnedorp alle schapen vergiftigd.

Er was in het najaar een wet in voorbereiding die hen ook uit het laatste deel wil verdrijven. De nieuwe "Prawer-wet" wil 40.000 Bedoeïnen dwingen tot verhuizingen naar zeven geregistreerde dorpen en steden, die toch al overvol, verpauperd en crimineel zijn, omdat dat beter voor ze zou zijn. Er zou dan veel land vrijgemaakt kunnen worden voor Joodse nederzettingen. De Bedoeïnen zijn in die wet niet gekend, en zijn er uitgesproken tegen. Volgens Adalah, een centrum voor mensenrechten voor Arabieren in Israël, is de werkelijke reden achter de nieuwe wet "de totale en definitieve afbraak van de historische banden van de Bedoeïnen met hun land." (zie: www.adalah.org).

Op zaterdag 30 november was er in 20 landen een internationale dag van protest hiertegen. Behalve in Israël en Palestina zijn er protesten in enkele tientallen andere landen. In Groot Brittannië ondertekenden vijftig bekende Britten een brief aan de regering, om druk uit te oefenen en dit te stoppen. Volgens de Britse filmmaker Miranda Pennell, die de brief ondertekende, "heeft burgerschap in Israël geen waarde wanneer je toevallig Arabisch bent. Tienduizenden Palestijnse Bedoeïnen worden met geweld uit hun huizen en hun land gezet. Tegelijkertijd adverteert de Israëlische overheid op het internet, en belooft je financiële ondersteuning wanneer je als Britse immigrant komt wonen in de bruisende gemeenschappen in de Negev woestijn – tenminste.. wanneer je Joods bent. Dit is ethnische zuivering." (The Guardian 30-11-2013)

Inmiddels keerde de Knesset zich tegen de plannen. Zowel van links als van rechts kwam veel kritiek, om tegengestelde redenen. Het hele vraagstuk zal opnieuw worden besproken, wat voor de Bedoeïnen niet betekent dat de bedreiging voorbij is.

Ein Bustan is gelegen in Neder Galilea, in het Noorden van Israël, in een Bedoeïendorp. Bedoeïenen maken zo een belangrijk deel uit van de Ein Bustan gemeenschap, die daarmee ook de achterstelling van deze bevolkingsgroep aan de lijve ondervindt.

Joods of democratisch?

De kwalificatie Joodse of democratische staat sluiten elkaar uit volgens Uzzi Ornan. Ook binnen Joodse kringen wordt een intensieve discussie daarover gevoerd. Een aanrader voor wie zich wil verdiepen in de gecompliceerde vragen rond het ontstaan van de staat Israël is het boek van de Joods Israëliische historicus Shlomo Sand: *"The Invention of the Jewish people"*. Sand laat in zijn genuanceerd en rijk gedocumenteerd onderzoek zien, dat de term "Joods volk" heel problematisch is, en al zeker geen basis kan vormen voor een natie. Het is moedig om als Jood in Israël de mythe van de Joodse diaspora te ontmaskeren, wat de basis is waarop de zionisten hun recht op het land claimen, en het Joodse karakter daarvan opeisen. Sand, blz 307: "Daarom.....moet Israël omschreven worden als een *"ethocratie"*. Of beter nog, noem het een *"ethocratie met liberale aspecten"* – Dat betekent: een staat wiens belangrijkste doel niet is om een burgerlijk-gelijkwaardige (civiel-egalitaire) *"demos"* (volk) te dienen, maar een biologisch-religieuze *"ethnos"*, die historisch een totale fictie is, maar in zijn politieke manifestatie wel dynamisch, exclusief en discriminerend werkt. Zo'n staat is, ondanks alle liberale en pluriforme aspecten, in de eerste plaats gebonden aan de isolering van zijn gekozen *ethnos*, door ideologische, pedagogische en legislatieve middelen. Isolering, niet alleen van de eigen burgers die niet als Joden geregistreerd staan, niet alleen van de kinderen van buitenlandse arbeiders die in Israël geboren werden, maar van de hele mensheid."

In deze Nieuwsbrieven werden ook verschillende mensen en organisaties beschreven die zich inzetten voor mensenrechten, pluriformiteit, democratie en vrede. Die zijn er in Israël ook, en alle bevolkingsgroepen zijn erin vertegenwoordigd. Ook Ein Bustan zet zich in voor gelijkwaardigheid, respect en culturele diversiteit op basis van de directe menselijke ontmoeting. Natuurlijk heeft dat ideaal dan ook een politiek en staatsrechtelijk draagvlak nodig. Dat ideaal is niet gebonden aan een land, volk of religie. Zoals Shlomo Sand al aangaf, het is een belang van de hele mensheid om in die richting verder te komen.

Cornelis Boogerd – Advent 2013